

USTAVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

1913

Ustavni sud Republike Hrvatske, u Drugom vijeću za odlučivanje o ustavnim tužbama u sastavu sutkinja Ingrid Antičević Marinović, predsjednica Vijeća, te suci Mato Arlović, Snježana Bagić, Davorin Mlakar, Rajko Mlinarić i Miroslav Šumanović, članovi Vijeća, u postupku koji je ustavnom tužbom pokrenula Tvornica kruha Zadar d.d. iz Zadra, koju zastupa Šime Ninčević, odvjetnik u Odvjetničkom društvu Ante Gluić & Šime Ninčević u Zadru, na sjednici održanoj 27. lipnja 2017. jednoglasno je donio

ODLUKU

I. Ustavna tužba se usvaja.

II. Ukidaju se:

- presuda Visokog upravnog suda Republike Hrvatske broj: Usž-2990/16-2 od 5. listopada 2016.;
- presuda Upravnog suda u Splitu broj: 8 Usicar-12/14-10 od 13. lipnja 2016.;
- rješenje Ministarstva financija, Samostalnog sektora za drugostupanjski upravni postupak klasa: UP/II-471-01/14-01/59, ur. broj: 513-04/14-3 od 31. ožujka 2014.;
- rješenje Ministarstva financija, Carinske uprave, Područnog carinskog ureda Split, Carinskog ureda Zadar klasa: UP/I-415-02/13-15/13, ur. broj: 513-02-80/29-13-01 od 7. studenoga 2013.

III. Predmet se vraća Ministarstvu financija, Carinskoj upravi, Područnom carinskom uredu Split, Carinskom uredu Zadar.

IV. Danom donošenja ove odluke prestaje važiti rješenje Ustavnog suda broj: U-III-5981/2016 od 2. veljače 2017.

V. Ova odluka objavit će se u »Narodnim novinama«.

Obrazloženje

I. POSTUPAK PRED USTAVNIM SUDOM

1. Tvornica kruha Zadar d.d. iz Zadra (u daljnjem tekstu: podnositeljica) podnijela je 8. prosinca 2016. ustavnu tužbu protiv presude Visokog upravnog suda Republike Hrvatske broj: Usž-2990/16-2 od 5. listopada 2016.

Tom presudom odbijena je njezina žalba i potvrđena presuda Upravnog suda u Splitu broj: 8 Usicar-12/14-10 od 13. lipnja 2016.

Presudom Upravnog suda u Splitu je odbijen tužbeni zahtjev podnositeljice kojim je tražila poništenje rješenja Ministarstva financija, Samostalnog sektora za drugostupanjski upravni postupak klasa: UP/II-471-01/14-01/59, ur. broj: 513-04/14-3 od 31. ožujka 2014. i rješenja Ministarstva financija, Carinske uprave, Područnog carinskog ureda Split, Carinskog ureda Zadar klasa: UP/I-415-02/13-15/13, ur. broj: 513-02-80/29-13-01 od 7. studenoga 2013. Navedenim drugostupanjskim rješenjem od 31. ožujka 2014. odbijena je žalba podnositeljice protiv prvostupanjskog rješenja od 7. studenog 2013.

Oba rješenja donesena su u upravnom postupku radi naplate trošarine koji je vođen zbog nezakonite prodaje drugoj pravnoj osobi plinskog ulja označenog crvenom bojom, u smislu članaka 73., 74., 75. i 76. Zakona o trošarinama (»Narodne novine« broj 83/09.) odnosno članka 70. Pravilnika o trošarinama (»Narodne novine« broj 1/10.). Podnositeljica je obvezana platiti trošarinu na energente za 2010. i 2011. te za razdoblje od 1. siječnja do 4. srpnja 2012., zajedno sa zakonskim zateznim kamatama zbog nepravodobno plaćene trošarine.

1.1. Pored navedenih rješenja odnosno presuda kojima je utvrđena obveza plaćanja trošarine za energente, Ministarstvo financija, Carinska uprava, Područni carinski ured Split, VII. Vijeće za prekršaje donijelo je i rješenje o prekršaju broj: P-103/15 od 20. lipnja 2016. kojim je podnositeljica proglašena krivom te joj je izrečena novčana kazna u

iznosu od 4.000,00 kuna jer je, protivno članku 21. Zakona o trošarinama (»Narodne novine« broj 22/13., 32/13., 81/13. i 100/15.), neovlašteno prodala drugoj pravnoj osobi plinsko ulje čime je počinila prekršaj iz članka 102. stavka 1. točke 4. istog zakona.

Navedeno rješenje o prekršaju postalo je pravomoćno 17. rujna 2016., a izvršno 27. rujna 2016.

2. Podnositeljica je u ustavnoj tužbi istaknula grubu povredu ustavnih prava zajamčenih člankom 29. stavkom 1., člankom 31. stavkom 2. te člankom 141. Ustava Republike Hrvatske (»Narodne novine« broj 56/90., 135/97., 113/00., 28/01., 76/10. i 5/14.) odnosno prava zajamčenog člankom 4. Protokola br. 7 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (»Narodne novine – Međunarodni ugovori« broj 18/97., 6/99. – pročišćeni tekst, 8/99. – ispr., 14/02., 1/06. i 2/10.).

Istodobno je, u smislu članka 67. stavka 2. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (»Narodne novine« broj 99/99., 29/02. i 49/02. – pročišćeni tekst, u daljnjem tekstu: Ustavni zakon), predložila donošenje rješenja o privremenoj odgodi ovrhe osporenog prvostupanjskog rješenja od 7. studenoga 2013. ističući da bi ovrhom tog rješenja, s obzirom na iznimno visok iznos (kaznene) trošarine i zateznih kamata, za nju nastupile nepopravljive štetne posljedice u vidu otvaranja stečajnog postupka odnosno prestanka poslovanja, o čemu egzistencijalno ovise 194 radnika koje zapošljava i članovi njihovih obitelji, kao i u vidu znatnog gubitka kojeg bi zbog toga trpio državni proračun.

3. Ustavni sud je za potrebe ustavnosudskog postupka pribavio spis predmeta Upravnog suda u Splitu broj: UsIcar-12/14.

4. Rješenjem broj: U-III-5981/2016 od 2. veljače 2017. Ustavni sud je, na temelju članka 67. stavka 2. Ustavnog zakona, privremeno odgodio ovrhu osporenog prvostupanjskog rješenja od 7. studenoga 2013. donesenog u upravnom postupku radi naplate trošarine. Istim rješenjem Ustavnog suda određeno je da ostaje na snazi do donošenja odluke o tužbi podnositeljice.

Uslijed donošenja odluke o usvajanju ustavne tužbe i ukidanju svih presuda i rješenja koji su tužbom osporeni (točke I. i II. izreke ove odluke), rješenje Ustavnog suda broj: U-III-5981/2016 od 2. veljače 2017. o privremenoj odgodi ovrhe osporenog prvostupanjskog rješenja od 7. studenoga 2013. postalo je nesvrishodno, pa je, u skladu s člankom 67. stavkom 2. Ustavnog zakona, donoseći ovu odluku Ustavni sud navedeno rješenje o odgodi ovrhe stavio izvan snage (točka IV. izreke).

5. Ustavna tužba je pravodobna i dopuštena.

II. ČINJENICE I OKOLNOSTI PREDMETA

6. U rujnu 2013. godine nadležni carinski ured je kod podnositeljice obavio porezni nadzor prometa energenata za razdoblje od 1. siječnja 2010. do 4. srpnja 2012. Zbog utvrđenih nezakonitosti (nepravodobno uplaćene trošarine) naložio je podnositeljici da za navedeno razdoblje plati trošarinu na energente i zakonske zatezne kamate, obračunate za razdoblje od dana nastanka obveze plaćanja trošarine do dana sastavljanja zapisnika o nadzoru, uz nalog da daljnje kamate, do dana uplate, obračunava sama podnositeljica.

Podnositeljica je u postupku obvezana platiti trošarinu na energente u iznosu od 3.227.462,50 kuna za 2010. i 2011. te za razdoblje od 1. siječnja do 4. srpnja 2012., zajedno sa zakonskim zateznim kamatama koje su na dan sastavljanja zapisnika o nadzoru (27. rujna 2013.) iznosile 280.308,58 kuna, to jest ukupno je obvezana platiti iznos od 3.507.771,08 kuna. Na dan donošenja presude Visokog upravnog suda 5. listopada 2016., podnositeljica je dužna po navedenoj osnovi platiti iznos od 4.546.669,95 kuna.

Poreznim nadzorom utvrđeno je da je podnositeljica nabavljala plinsko ulje obojeno crvenom bojom za proizvodnju pekarskih proizvoda i eurodizel gorivo za pogon vlastitih motornih vozila, da je dio navedenih naftnih derivata zadržala za svoje potrebe a dio »prefakturirala« i isporučila trgovačkom društvu Olvin d.o.o. Kali na njegovu benzinsku crpku u Zadru, te trgovačkom društvu Nikola-R d.o.o. Zadar, koji su ove derivate dalje prodavali krajnjim korisnicima po višoj cijeni.

Prema suglasnom stajalištu nadležnih upravnih tijela, Upravnog suda u Splitu i Visokog upravnog suda, time je podnositeljica – jer nema registriranu djelatnost obavljanja trgovine naftnim derivatima – obavljala trgovinu na veliko naftnim derivatima u tranzitu, izravnom isporukom drugim trgovačkim društvima, a ne putem skladišta posebno uređenih i opremljenih za skladištenje i prodaju naftnih derivata, što je protivno nizu propisa iz područja trgovine i energetike osobito člancima 73., 74. i 75. Zakona o trošarinama odnosno članku 70. Pravilnika o trošarinama.

Članci 74. i 75. Zakona o trošarinama odnosno članak 70. Pravilnika o trošarinama (u relevantnim dijelovima) glase:

»Članak 74.

(1) Označena plinska ulja iz članka 73. ovoga Zakona, mogu se koristiti i prodavati isključivo u svrhu propisanu ovim Zakonom.

(...)

Članak 75.

(1) Označena plinska ulja iz članka 73. stavka 1. ovoga Zakona ne smiju se stavljati u promet na benzinskim postajama ili drugim maloprodajnim mjestima određenim za prodaju pogonskih goriva.

(2) Prodaja označenih plinskih ulja iz članka 73. stavka 1. ovoga Zakona može se obavljati samo iz posebno utvrđenih skladišta koja se moraju prijaviti nadležnoj carinarnici.

(3) Prodaja označenog plinskog ulja ne smije se obavljati izravnim utakanjem u spremnike goriva motornih vozila, plovni objekata, plovila, drugih motora ili strojeva.

(...)«

»Članak 70.

(1) Označena plinska ulja za grijanje smiju se prodavati samo iz posebno utvrđenih skladišta koja se moraju prijaviti nadležnoj carinarnici.

(...)«

Slijedom navedenog, primijenjen je članak 76. Zakona o trošarinama, koji (u relevantnom dijelu) glasi:

»Članak 76.

(...)

(2) Ako se pri ... kontroli knjigovodstvenih i drugih isprava, utvrdi da se označena plinska ulja iz članka 73. ovoga Zakona koriste u druge svrhe osim u svrhe i na način propisan člankom 74. ovoga Zakona, ... tvrtki i/ili vlasniku obrta trošarina se obračunava na količine za koje se temeljem knjigovodstvenih i drugih isprava utvrdi da su korištene suprotno odredbama ovoga Zakona, uvećane deset puta. Trošarina se obračunava prema visini propisanoj člankom 70. stavkom 3. točkom 2.2.1. ovoga Zakona.

(...)«

6.1. Tijekom upravnog postupka i upravnog spora podnositeljica je isticala brojne prigovore. Prigovarala je da nije riječ o »trgovini na veliko naftnim derivatima« (to jest o prodaji naftnih derivata), da su naftni derivati koje je ona nabavljala korišteni odnosno iskorišteni sukladno njihovoj namjeni – u procesu proizvodnje odnosno za pogon transportnih sredstava Tvornice kruha Zadar d.d., da je dio derivata »prefakturiran« drugim trgovačkim društvima ne po višoj već po istoj, nabavnoj cijeni, što isključuje postojanje bilo kakvog trgovačkog, ekonomskog interesa za stjecanjem dobiti, to jest isključuje pojam »prodaja« kao takav, kao i nezakonitu prodaju u smislu odredaba Zakona o trošarinama budući da nikakve prodaje nije bilo.

Tvrdila je da je zapravo riječ o simuliranom pravnom poslu čiji su stvarni nositelji ta druga trgovačka društva s jedne strane, i dobavljač naftnih derivata s druge strane, a radi se o trgovačkim društvima registriranim za promet naftnim derivatima koja su povezana s podnositeljicom ustavne tužbe jer su pojedini članovi uprave Tvornice kruha Zadar d.d. ujedno imatelji udjela u tim trgovačkim društvima (primjerice Zvonimir Rajčić, koji je istodobno član uprave podnositeljice i član uprave društva Olvin d.o.o.). Navodila je i da se u vezi s ništetošću ovakvih simuliranih pravnih poslova vodi postupak pred nadležnim trgovačkim sudom.

6.2. Postupak radi naplate trošarine (koji je započeo poreznim nadzorom odnosno zapisnikom od 27. rujna 2013.) pravomoćno je okončan 5. listopada 2016. donošenjem presude Visokog upravnog suda, a za vrijeme trajanja tog postupka nadležno vijeće za prekršaje Ministarstva financija, Carinske uprave, Područnog carinskog ureda Split protiv podnositeljice je provelo i prekršajni postupak.

Taj postupak je pokrenula Carinska uprava podnošenjem optužnog prijedloga 31. ožujka 2015. (u vrijeme trajanja upravnog spora vezanog uz naplatu trošarine pred Upravnim sudom u Splitu). Rješenje o prekršaju doneseno je 20. lipnja 2016., a postalo je pravomoćno 17. rujna 2016. Podnositeljica je proglašena krivom (te joj je izrečena novčana kazna) zbog postupanja protivno članku 21. stavku 2. točki 3. Zakona o trošarinama (»Narodne novine« broj 22/13., 32/13., 81/13. i 100/15.), odnosno zbog prekršaja iz članka 102. stavka 1. točke 17. istog zakona (u rješenju o prekršaju pogrešno je naznačen članak 102. stavak 1. točka 4. Zakona o trošarinama; napominje se i da je u upravnom postupku odnosno upravnom sporu primijenjen Zakon o trošarinama iz 2009. godine, a u prekršajnom Zakon o trošarinama iz 2013. godine, kao zakon povoljniji za okrivljenika u pogledu prekršajne kazne).

Naznačene odredbe Zakona o trošarinama mjerodavne za prekršajnu odgovornost (u relevantnom dijelu) glase:

»Članak 21.

(...)

(2) Osim osoba iz stavka 1. ovoga članka, trošarinu plaćaju i:

(...)

3. osoba koja nezakonito proizvede, prima, otprema, uveze, unese, preveze, čuva, posjeduje, proda, kupi, pusti u potrošnju trošarinske proizvode ili s njima na drugi način nezakonito raspolaže, kao i osoba koja sudjeluje u tim radnjama,

(...)«

»Članak 102.

(1) Novčanom kaznom u iznosu od 10.000,00 kuna do 2.000.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj pravna osoba, a novčanom kaznom od 5.000,00 kuna do 100.000,00 kuna odgovorna osoba u pravnoj osobi, kao i fizička osoba:

(...)

17. koja nezakonito ... proda, ... trošarinske proizvode ili s njima na drugi način nezakonito raspolaže ili koja sudjeluje u tim radnjama (članak 21. stavak 2. točka 3.),